

ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ ТА НАУКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ НАДРОКОРИСТУВАННЯ У ЧАСТИНІ РОЗРОБКИ РОДОВИЩ ТА ГЕОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ, У Т.Ч. ДОСЛІДНО-ПРОМИСЛОВОЇ РОЗРОБКИ РОДОВИЩ ПІДЗЕМНИХ ВОД

Саніна І.В.¹, Люта Н.Г.²

Український геологорозвідувальний інститут (УкрДГРІ), м. Київ, Україна

ekogeol@ukr.net¹, nlyuta@ukr.net²

Розглянуто специфіку та особливості здійснення консультативно-методичного забезпечення моніторингу надрокористування, пов'язаного з проведенням дослідно-промислової розробки і експлуатацією родовищ підземних вод.

FEATURES MONITORING AND SCIENTIFIC SUPPORT IN THE SUBSURFACE OF THE MINING AND GEOLOGICAL STUDIES, INCLUDING PILOT DEVELOPMENT OF GROUND WATER

Sanina I.V.¹, Lyuta N.G.²

Ukrainian State Geological Research Institute (UkrSGRI), Kyiv, Ukraine

ekogeol@ukr.net¹, nlyuta@ukr.net²

The specific features and characteristics of the consultative and methodological support monitoring of subsurface related to the conduct of experimental-industrial development and exploitation of ground water

Обов'язковий моніторинг та наукове супроводження геологорозвідувальних робіт передбачені на державному рівні [1, 2]. Їхнє виконання здійснюється відповідно до п.26 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого Постановою Кабміну України від 30.05.2011 р. № 615. Держгеонадрами розроблено низку нормативно-методичних документів, які визначають порядок і методику проведення моніторингу надрокористування [3]. Для надрокористувача необхідність проведення моніторингу визначається Держгеонадрами при оформленні спеціального дозволу на користування надрами.

Система моніторингу надрокористування створена на державному рівні для вирішення цілої низки питань. Її основна мета - державне регулювання використання надр для розроблення науково обгрунтованих рекомендацій щодо послідовності виконання робіт з користування надрами, оптимізації досліджень, надання допомоги надрокористувачеві у дотриманні вимог законодавчих та нормативно-правових актів, рекомендацій, інструкцій, стандартів, технічних регламентів, інших загальнодержавних та галузевих нормативних документів, розроблених відповідно до вимог Кодексу України про надра.

Об'єкт моніторингу та наукового супроводження – ділянка надр, яка визначена у спецдозволі та Угоді про умови користування надрами; всі види робіт, передбачені Програмою робіт надрокористувача; зміни навколишнього природного середовища в зоні очікуваного впливу робіт з користування надрами [3].

Безпосереднє здійснення моніторингу покладено на спеціалізовані підприємства, які володіють достатнім фаховим потенціалом. УкрДГРІ в якості спеціалізованого державного геологічного підприємства, акредитованого Держгеонадрами України, залучене до виконання такого виду досліджень з консультативно-методичного забезпечення всіх етапів, стадій та видів робіт, передбачених дослідно-промисловою розробкою, а також експлуатацією родовищ підземних вод.

Специфіка проведення моніторингу полягає в тому, що кожний з цих видів надрокористування має свої особливості, що потребують різних підходів.

Спеціальний дозвіл на проведення дослідно-промислової розробки (ДПР) Держгеонадрами надається у випадках, коли діючі водозабори працюють на незатверджених запасах підземних вод. Як правило, термін дії спецдозволу при цьому не перевищує 5 років. ДПР у порівнянні із звичайною експлуатацією має свої відмінності, спрямовані на обгрунтування експлуатаційних запасів підземних вод та затвердження їх в ДКЗ України.

Моніторингові роботи в даному випадку у відповідності з поставленими перед надрокористувачем задачами спрямовані на оцінку дотримання стадійності робіт,

обґрунтування запроектованих видів та обсягів робіт, їх відповідність поставленим завданням, природним умовам та особливостям водогосподарської обстановки. Пильна увага приділяється оцінці обґрунтованості і методиці проведення дослідно-фільтраційних робіт, повноті і якості вихідних даних для схематизації природних гідрогеологічних умов, їх достатності для розрахунку достовірних гідрогеологічних параметрів, а також прогнозування якості підземних вод протягом проектного розрахункового періоду експлуатації.

Моніторинг супроводу експлуатації родовищ підземних вод передбачає перевірку наявності та чинності дозвільних документів, рівня і схеми освоєння родовищ підземних вод, розробку рекомендацій з оптимізації елементів експлуатаційного водовідбору та оцінку впливу експлуатації на оточуюче природне середовище в т. ч., визначення необхідності довивчення родовища з метою переоцінки запасів.

УкрДГРІ здійснює моніторинг надрокористування, пов'язаний як з геологічним вивченням, так із видобуванням підземних вод. Під час виконання робіт було створено в ГІС спеціалізовану базу даних «Гідромоніторинг», яка містить відомості про нормативно-методичні документи, родовища питних і мінеральних підземних вод, геологічну будову, техногенне навантаження тощо. Основною складовою бази стало створення електронного варіанту карти об'єктів моніторингу надрокористування (розміщення та характеристика об'єктів). Очевидно, що це дозволяє запровадити єдині підходи до об'єктів моніторингу, визначити проблемні питання, уніфікувати науково обґрунтовані рекомендації за результатами проведення моніторингу і наукового супроводу надрокористування.

На теперішній час у виконанні фахівцями відділу гідрогеологічних, інженерно-геологічних та еколого-геологічних досліджень знаходиться 45 договорів з моніторингу і наукового супроводу надкористування: 32 з експлуатації родовищ підземних вод, 13 – з проведення геологічного вивчення, у т.ч., дослідно-промислової розробки. Географічно об'єкти моніторингу, науковий супровід яких здійснюється фахівцями відділу, розташовані по території всієї країни - від Закарпаття до Луганської області на сході та від Херсонської області на півдні до Сумської області на північному сході. Постійно зростаюча кількість договорів з наукового супроводу надрокористування у поєднанні з наявним кадровим потенціалом може утруднити їх виконання в майбутньому. Тому, на нашу думку, є сенс розглянути питання організації територіального розподілу моніторингових робіт між виконавцями по групах просторово зближених суб'єктів надрокористування. Крім того, по окремих маловартісних об'єктах доцільно застосувати інші підходи, скоротивши кількість етапів проведення моніторингу, наприклад один раз на півроку.

Набутий досвід дозволяє означити коло питань, в розв'язанні яких надрокористувачі найчастіше потребують допомоги. Це, насамперед, дотримання надрокористувачем положень нормативно-методичних документів, що регламентують експлуатацію родовищ підземних вод, зокрема, встановлення та узгодження зон санітарної охорони, узгодження планів видобутку підземних вод з відповідними інстанціями, періодичність виконання режимних спостережень, дотримання положень програми робіт тощо. Основними ж труднощами, які постають перед виконавцями моніторингу в процесі проведення дослідно-промислової розробки родовищ підземних вод, стали індивідуальні, а в окремих випадках і унікальні, геолого-гідрогеологічні особливості самих об'єктів моніторингу, що в кожному випадку вимагають індивідуальних підходів до їх розв'язання.

Зважаючи на викладене, можна зауважити, що розгортання системи моніторингу та наукового супроводу надрокористування є наразі дуже актуальним і дієвим механізмом, який необхідно застосовувати під час експлуатації надр. Моніторинг потребує свого удосконалення та уніфікації, передусім, це стосується методики виконання. Це, на нашу думку, буде сприяти його здійсненню та дозволить обґрунтовано і оперативно впливати на процес ефективного і раціонального надрокористування та запобігати негативним змінам навколишнього природного середовища.

Література

1. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року»//Відомості Верховної Ради, 2011. №44. С.457.

2. Постанова КМУ № 615 від 30.05.2011 р. «Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами»//Офіційний вісник України, 2011, № 45. 1832 с.
3. Методичні рекомендації з проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування. К., Держгеонадра, 2012р.